

Wojśław Czupryński¹
Wydział Teologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Troska o małżeństwo i rodzinę w posłudze duszpasterza policji

[Concern for Marriage and Family in the Ministry of the Police Pastor]

Streszczenie: Gwałtowne zmiany zachodzące w wielu dziedzinach życia niosą zazwyczaj poczucie zagubienia i niepewności. Dotyczy to także środowiska rodzin policjantek i policjantów, którzy z uwagi na charakter pracy jeszcze bardziej są narażeni na skutki negatywnych zjawisk społeczno-kulturowych. Duszpasterstwo policji, jeśli chce być skuteczne i wiarygodne, musi uchwycić istotne elementy dokonujących się procesów.

W artykule wskazano na kierunki duszpasterstwa policji w służbie rodzin. Za priorytetowe uznano przywrócenie zaufania do Kościoła, cierpliwe towarzyszenie rodzinom policyjnym. Duszpasterstwo policji, jak i duszpasterstwo rodzin policjantów powinno mieć wymiar ewangelizacyjny. Dowartościować należy systematyczną formację, która prowadzi do żywej wiary i osobistej relacji z Bogiem oraz pogłębia więź ze wspólnotą Kościoła. Wobec współczesnych przemian kulturowych i religijnych za ważne uznać należy przepowiadanie kerygmaticzne, wspólnotowy wymiar przekazu wiary oraz kierownictwo duchowe i poradnictwo rodzinne.

Summary: The rapid changes taking place in so many areas of life bring with them a sense of confusion and uncertainty. This also applies to the family environment of policewomen and policemen, who, due to the nature of their work, are even more vulnerable to the effects of negative socio-cultural phenomena. Police pastoral care, if it wants to be effective and reliable, must grasp the essential elements of the processes taking place.

The directions of police pastoral care in the service of families were pointed out. The restoration of trust in the Church, patiently accompanying police families, was considered a priority. The entire pastoral care of the police, as well as the pastoral care of police families, should take on an evangelistic character. Systematic formation should be valued, which leads to a living faith and a personal relationship with God, and deepens the bond with the Church community. In view of contemporary cultural and religious changes, kerygmatic preaching, the communal dimension of the transmission of faith, and spiritual direction and family counseling should be considered important.

¹ Wojśław Czupryński, Katedra Teologii Pastoralnej i Katechetyki, Wydział Teologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Hozjusza 15, 11-041 Olsztyn, Polska, wojslaw.czuprynski@uwm.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-1541-2820>.

Słowa kluczowe: małżeństwo, rodzina, policja, duszpasterstwo rodzin, duszpasterstwo policji.

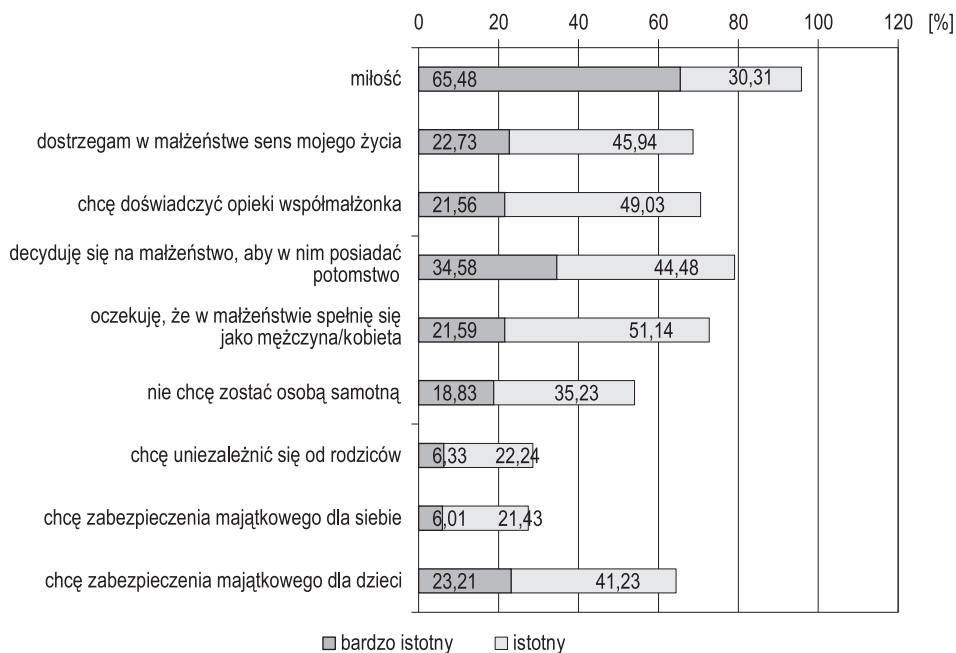
Keywords: marriage, family, police, family pastoral care, police pastoral care.

Wizja człowieka i społeczeństwa najpełniej uwidacznia się w rodzinie. Spójna i kochająca się rodzina tworzy fundament dobrze funkcjonującego społeczeństwa. Kondycja rodzin, w tym rodzin policyjnych, jest zatem czułym echem współczesnych przemian społeczno-kulturowych. Rodziny w służbach mundurowych stanowią grupę podwyższonego ryzyka ze względu na szczególnie charakter ich posługi. Ta specyfika to działanie w ciągłym stresie, nierzadko drastyczne okoliczności realizacji zadań, nienormalny czas pracy, a przede wszystkim permanentny stan podwyższonego niebezpieczeństwa utraty zdrowia i życia (Żak M., 2015, s. 23–24).

Narastający od dziesięcioleci kryzys małżeństwa przejawia się przede wszystkim rosnącą liczbą rozwodów oraz urodzeń pozamałżeńskich, malejącą liczebnością decyzji matrymonialnych i prokreacyjnych, dynamicznie rosnącą akceptacją dla tzw. alternatywnych form życia rodzinnego. Zmiany te nie wpływają jednak zasadniczo na społeczne znaczenie przypisywane rodzinie. Polacy niezmiennie przedkładają szczęście rodzinne nad wszelkie inne cele i dążenia, stojąc jednocześnie w zdecydowanej większości na stanowisku, że bez rodziny trudno jest być rzeczywiście szczęśliwym. W 2019 r. Centrum Badania Opinii Publicznej Polaków zapytało „o miejsce rodziny w ich systemie wartości, o to, jak rozumieją rodzinę oraz jakie znaczenie jej nadają” (Centrum Badania Opinii Publicznej, 2019, s. 1). Aż cztery piąte respondentów spośród ogółu ankietowanych (80%) wskazało na szczęście rodzinne jako jedną z najważniejszych wartości. Na drugiej pozycji, ze zdecydowaną mniejszą liczbą wskazań (55%), znalazło się zdrowie, na trzecim – spokój (do najważniejszych wartości zaliczyło go 48% respondentów), a na czwartym – grono przyjaciół (45%), (Centrum Badania Opinii Publicznej, 2019, s. 2). Według badań przeprowadzonych w Szkole Policji w Pile zdecydowanie najbardziej cenioną wartością w życiu funkcjonariuszy policji jest rodzina. Prawie połowa badanych policjantów wskazała na rodzinę jako najważniejszą wartość w ich życiu – 43,8% (Żak M., 2015, s. 23–94). Potwierdzają to także badania przeprowadzone w Akademii Policji w Szczytnie (2017–2018) na grupie 700 osób². W opinii ankietowanych sakrament małżeństwa jest ważny, istotny, związany z odpowiedzialnością,

² Grupę badawczą stanowili studenci Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie (obecnie Akademia Policji w Szczytnie), wszystkich profilów jej kształcenia. Zob. W. Czupryński, 2021, *Małżeństwo i rodzina w świadomości policjantów na przykładzie studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Studium teologiczno-pastoralne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.

Stwierdzić jednak należy, że w wynikach ankiety w ogóle nie było odwołania do motywów wiary, jakimi kierowałyby się osoby decydujące się na zawarcie małżeństwa (Czupryński W., 2021, s. 190).

Wykres 1. Istotne motywy zawarcia małżeństwa

Źródło: opracowanie własne.

Skupiając się na rodzinie policyjnej, warto postawić następujące pytanie: Jaka formuła duszpasterstwa będzie adekwatną odpowiedzią duszpasterską na dzisiejsze, trudne czasy? Próba odpowiedzi wytycza drogę refleksji niniejszego studium.

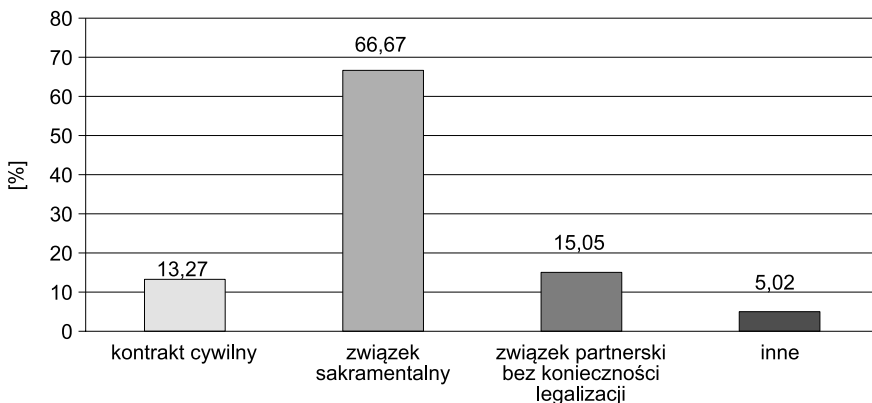
Najpierw ukazane zostaną symptomy kryzysu rodziny policyjnej, a następnie postulaty pastoralne dla duszpasterstwa policji.

Rodzina (policyjna) w kryzysie – anatomia zjawiska

Od wielu lat trwa dyskusja nad istotą i funkcjonowaniem rodziny. Dyskurs nad rodziną dotyczy zasadniczo dwóch wymiarów. Pierwszy z nich ma charakter socjologiczny, psychologiczny i pedagogiczny. Drugi odnosi się do funkcjonowania rodziny w kontekście tradycji chrześcijańskiej w zderzeniu z kulturą ponowoczesności (Szulc B. 2012, s. 27).

Wśród wielu przyczyn kryzysu małżeństwa i rodziny trzeba wymienić przede wszystkim dynamicznie postępujące przemiany kulturowe. Składają się na nie: zaburzona wizja miłości skoncentrowanej na samorealizacji zamiast uczynienia swojego życia „darem-dla”; przeakcentowanie wymiaru emocjonalnego i subiektywistycznego odzierającego miłość z jej esencjalnego komponentu wolitywnego; subiektywizm i relatywizm kultury postmodernistycznej; banalizowanie seksualności, tendencja egoistycznego indywidualizmu, który często przynosi z sobą wykluczenie potomstwa. W postmodernistycznym dyskursie proponuje się takie rozumienie tożsamości, w którym rezygnuje się z wartości uniwersalnych stanowiących od wieków bazę kultury europejskiej (Najder-Stefaniak K., 2007, s. 81–82). Zasadniczo postmodernizm odrzuca wszelkie systemy wartości jako arbitralne i ograniczające człowieka. Paradoksem obecnych czasów, tak mocno gloryfikujących idee wolności i tolerancji, jest pozbycie się jakiegokolwiek kryterium, w świetle którego można formułować ocenę dokonywanych wyborów. Zanika etyczne kryterium wyboru między śmiercią a życiem, zdrowiem a chorobą, pustką a bogactwem sensów (Najder-Stefaniak K., 2007, s. 81).

Choć rodzina pozostaje jedną z najważniejszych deklarowanych wartości, to już same sposoby jej definiowania są różne. Potwierdzają to także badania prezentowane w niniejszym opracowaniu.

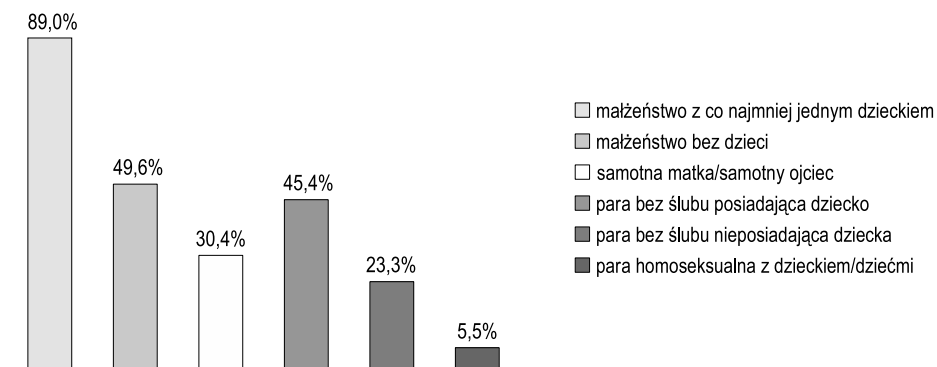
Wykres 2. Małżeństwo w rozumieniu respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać na powyższym wykresie zdecydowana większość respondentów (66,7%) nadal łączy małżeństwo z sakramentem. Wydaje się, że w kontekście intensywnie szerzonych idei postmodernizmu kwestionującego jakiekolwiek trwałe konstrukcje społeczne, a także wobec dynamicznie przebiegających procesów sekularyzacji i marginalizacji chrześcijańskiej etyki, uzyskane dane są dość pozytywnie zaskakujące. Należy jednak uwzględnić fakt, że są to

jedynie deklaracje, które z natury mają charakter życzeniowy. Za rozumieniem małżeństwa jako kontraktu cywilnego opowiedziało się 13,27% badanych, nieco wyższy odsetek rozumie małżeństwo jako związek partnerski bez konieczności legalizacji (15,05%). Natomiast 5,02% badanych wybrało opcję „inne”. W tej kategorii znalazły się określenia: „związek kobiety i mężczyzny”, „każdy związek dwóch osób”, „związek partnerski zalegalizowany”. Można zatem stwierdzić, że w mentalności współczesnego społeczeństwa sukcesywnie powstaje niejako „nowa konstrukcja normalności” małżeństwa i rodziny, w której mieszczą się osoby samotne, żyjące w kohabitacji, bezdzietne, homoseksualne. To jest naturalną konsekwencją dwóch trendów: wysokiej atrakcyjności tej sytuacji, którą można określić jako „bycie razem”, z dość daleko idącą powściągliwością w uznawaniu małżeństwa za nierozzerwalne. Równocześnie wśród ich istotnych cech nie muszą się znaleźć legalizacja związku, jego trwałość czy wierność partnerów (Kluźowa K., Słany K., 2003, s. 71).

Dość ciekawe informacje przyniosła odpowiedź ankietowanych na pytanie, jaką formę życia małżeńsko-rodzinnego najbardziej identyfikują oni z rodziną? W kafeterii możliwych odpowiedzi wskazano na następujące formy: małżeństwo z co najmniej jednym dzieckiem, małżeństwo bez dzieci, samotna matka/samotny ojciec, para bez ślubu posiadająca dziecko, para bez ślubu nieposiadająca dziecka, para homoseksualna z dzieckiem/dziećmi.

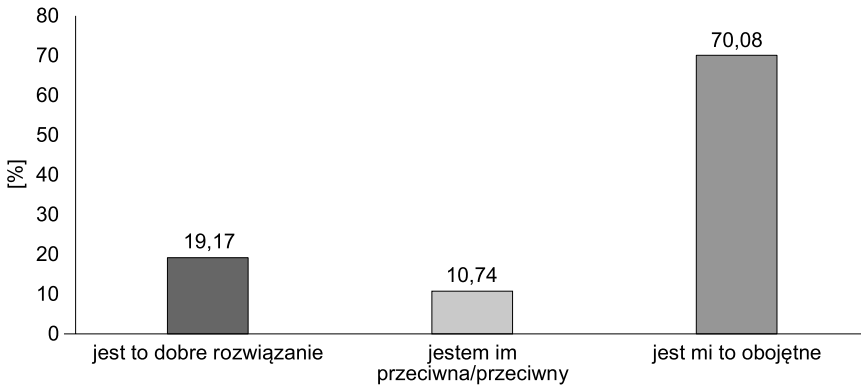

Wykres 3. Pojęcie rodziny a nowe formy życia małżeńsko-rodzinnego w opinii badanych
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną wartość
Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość ankietowanych (89,0%) zgodnie z tradycyjną koncepcją rodziny wskazała, że rodzinę stanowi małżeństwo z co najmniej jednym dzieckiem. Zwrócić jednak należy uwagę, że równocześnie niemal połowa respondentów (49,6%) zaznaczyła, że rodziną jest także małżeństwo bez dzieci, a niewiele mniej (45,4%) stwierdziło, że rodziną może być para

bez ślubu posiadająca jedno lub więcej dzieci. Z kolei 5,5% ankietowanych skłonnych było za rodzinę uznać parę homoseksualną z dziećmi.

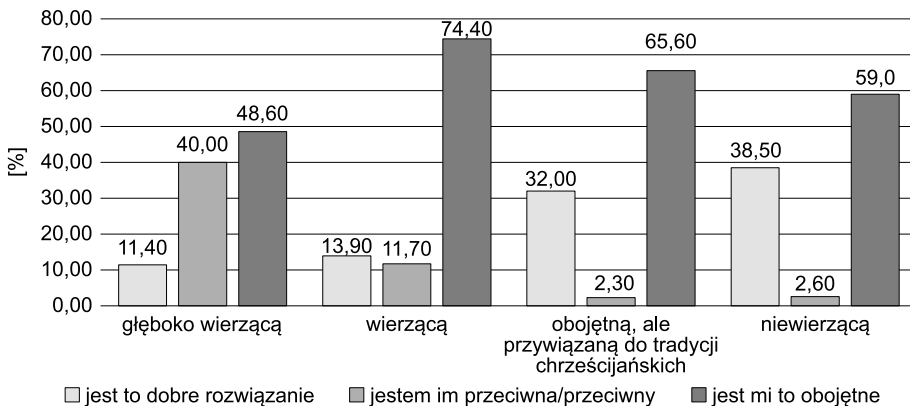
Duża grupa ankietowanych akceptuje (19,17%) lub toleruje (70,08%) istnienie związków nieformalnych.

Wykres 4. Związki nieformalne w opinii badanych

Źródło: badania własne.

Z kolei, gdy analizujemy odpowiedzi ankietowanych na pytanie o stosunek do związków nieformalnych w korelacji z autodeklaracjami światopoglądowymi, zaskakujące wydają się wartości wskazań w kategorii osób deklarujących się jako głęboko wierzące lub wierzące: 11,4% głęboko wierzących i blisko 14% wierzących związki nieformalne uznaje za dobre rozwiązanie. Potwierdza to postępowanie zjawiska ‘prywatyzacji wiary’, czyli selektywnej percepcji norm moralnych osób, które choć deklarują się jako osoby wierzące, to jednocześnie kontestują niektóre nakazy moralne Kościoła.

Wykres 5. Stosunek respondentów do związków nieformalnych a autodeklaracje światopoglądowe

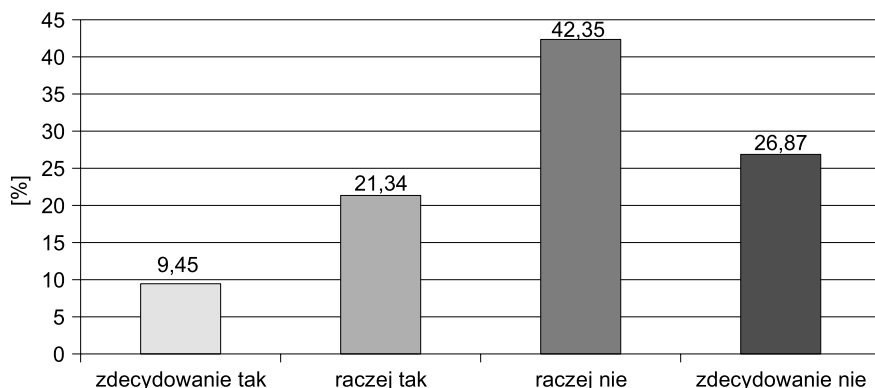
Źródło: opracowanie własne.

Choć małżeństwo i rodzina zajmują wysoką pozycję w hierarchii wartości respondentów, to jednocześnie małżeństwo traci wymiar religijny, stając się jedynie formalizacją związku dwojga ludzi, przy jednoczesnym założeniu, że wierność małżeńska i nierozzerwalność przestają być postrzegane jako fundamentalne przymioty małżeństwa. Franciszek Adamski określa ten proces mianem sekularyzacji rodziny, w którym religia wycofuje się z życia społecznego i indywidualnego (Adamski F., 1999, s. 45–54). Istotnym zatem trendem zmian dotyczących rozumienia małżeństwa jest porzucanie chrześcijańskiej perspektywy aksjologicznej. Religijność wyrażająca się głównie w emocjonalnym przywiązaniu do wiary pozostaje bez wpływu na podejmowane moralne wybory. Emancypacja moralności spod wpływu religii nie jest w polskiej rzeczywistości zjawiskiem nowym. Już na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. opisywał to zjawisko Janusz Mariański (Mariański J., 1991, s. 83–94).

W kulturze doraźności, która rezygnuje z perspektywy przyszłości i transcendencji, mówi się: „ważne jest, ażeby być wolnym i wykorzystywać tę wolność w sposób niczym nieskrępowany, wyłącznie według własnych osądów, które w rzeczywistości są tylko zachciankami” (Jan Paweł II, 2005, s. 42). Tym samym wyklucza się możliwość złożenia w wolności przyrzeczenia daru z siebie drugiej osobie na całe życie. Skoro najważniejsze są uczucia i przeżycia, które ze swej natury są zmienne i recesywne, nie można wykluczyć, że miejsce obecnych więzi mogą zastąpić nowe, które okażą się bardziej atrakcyjne i intensywne od dotychczasowych. Tak rozumiana więź jest zależna od gry instynktów i uczuć, które w każdej chwili mogą się zmienić. W ten sposób tworzy się mentalność o niemożliwości wytrwania w stałej i nierozzerwalnej więzi małżeńskiej (Parysiewicz B., 2000, s. 142). Miejsce małżeństwa rozumianego jako trwałe przymierze między małżonkami zajmuje koncepcja niesformalizowanego związku, niezobowiązującej relacji o charakterze przygody uczuciowej i erotycznej.

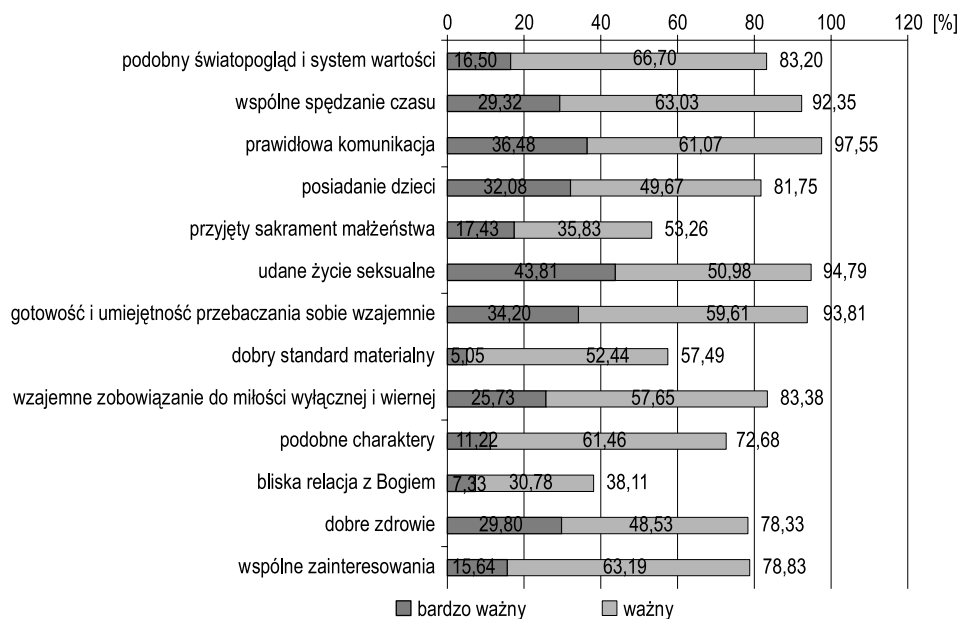
Rodziny policyjne nie żyją w izolacji. Oddziałują na nie te same czynniki, które kształtują obraz współczesnego społeczeństwa (Wiszowaty E., 2012, s. 41). Wiara religijna także w środowisku policjantów w coraz mniejszym stopniu jest „dziedziczona” po rodzicach i przestaje być swego rodzaju oczywistością kulturową. Świadczyć o tym może porównanie wyników badań przeprowadzonych w latach 1998–1999 przez wieloletniego kapelana Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie – ks. prof. Edwarda Wiszowatego z wynikami badań z lat 2017–2018. W przypadku badań z końca minionego wieku jedynie 3,3% respondentów zadeklarowało, że są rozwiedzeni (Wiszowaty E., 2002, s. 222), w ostatnim badaniu analogiczny parametr wzrósł niemal trzykrotnie do 9,27% (Czupryński W., 2021, s. 127). Można zatem przypuszczać, że przeciętna rodzina policyjna (podobnie jak wszystkie rodziny) traci swoją stabilność.

Innym ważnym probierzem jest stosunek respondentów do konkretnych norm moralnych zawartych w nauczaniu Kościoła katolickiego, jak np. ocena moralna współżycia przedmałżeńskiego. Na pytanie: „Czy dostrzega Pani/Pan wartość czystości przedmałżeńskiej?“, tylko niespełna co trzeci ankietowany odpowiedział twierdząco: zdecydowanie tak – 9,45% lub raczej tak – 21,34% (łącznie 30,79%). Aż blisko 70% odpowiedziało, że zachowanie czystości przedmałżeńskiej jest niepotrzebne.

Wykres 6. Wartość czystości przedmałżeńskiej w opinii badanych

Źródło: badanie własne.

Wykres 7. Istotne czynniki trwałości małżeństwa w opinii badanych

Źródło: badanie własne.

Przywołując wyniki przeprowadzonych badań okazało się, że dla studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie najważniejszymi czynnikami trwałości małżeństwa są: prawidłowa komunikacja (97,55%), udane życie seksualne (94,79%), gotowość i umiejętność przebaczenia sobie wzajemnie (93,81%), wspólne spędzanie czasu (92,35%). Z kolei najrzadziej wskazywanymi odpowiedziami były: bliska relacja z Bogiem (38,11%), przyjęty sakrament małżeństwa (53,26%).

Potwierdza to proces zmian mentalnościowych w kierunku zredukowania osoby ludzkiej wyłącznie do jej wymiaru fizycznego, biologicznego. Stwarza tym samym podstawy dla rozwoju cywilizacji utylitaryzmu (Miczyska-Kowalska M., 2008, s.136), w której sam człowiek staje się rzeczą, której się używa. W miejsce chrześcijańskiej wizji człowieka, który urzeczywistnia najpełniej siebie poprzez dar dla drugiego (*proegzystencja*), propaguje się przemożną, rządzącą człowiekiem siłę instynktu seksualnego. Następstwem tego jest mentalne oddzielenie sfery seksualnej od małżeństwa i przeżywanie jej przede wszystkim w kategoriach indywidualnych korzyści. Życie seksualne postrzegane jest raczej jako relacja wymiany niż relacja wspólnoty (Parysiewicz B., 2006, s. 197).

Proces odchodzenia od chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny unaocznia się szczególnie wyraźnie w analizie wyrażonych w ankiecie przekonania ankietowanych na temat istotnych przymiotów małżeństwa. Na pytanie: „Co uznaje się za szczególnie ważne w trosce o trwałość małżeństwa?”, najmniej wskazań ankietowanych otrzymały te, które wprost odwołują się do wiary i rzeczywistości nadprzyrodzonej: „przyjęty sakrament małżeństwa” (53,26%) oraz „bliska relacja z Bogiem” (38,11%) (Czupryński W., 2021, s. 172).

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły, że w świadomości wielu obecnych i przyszłych funkcjonariuszek i funkcjonariuszy, małżeństwo traci swój wymiar religijny i sakramentalny. Zawarcie związku małżeńskiego coraz częściej postrzegane jest jako wydarzenie pozbawione jakiegokolwiek odniesienia do chrześcijańskich wartości.

Postulaty pastoralne

Wśród wielu zadań, przed jakimi staje duszpasterstwo policji, uwzględniając zarówno obecną kondycję Kościoła katolickiego w Polsce, jak też małżeństwa i rodziny, w tym także rodziny policyjnej, wskazane i opisane zostaną trzy kluczowe dla duszpasterstwa policji postulaty pastoralne. Są to: ewangelizacja, dowartościowanie wspólnotowego wymiaru wiary, przygotowanie do małżeństwa i towarzyszenie rodzinie.

Ewangelizacja

Obserwacja życia religijnego, a także przeprowadzone badania w środowisku policjantek i policjantów potwierdzają, że wielu ochrzczonych i praktykujących nie uczyniło najważniejszego kroku ku chrześcijańskiej dojrzałości, jakim jest wejście w osobową relację z Bogiem i uznanie Jezusa Chrystusa za osobistego Pana i Zbawiciela. Autodeklaracja wiary nie przekłada się, jak było to już wyżej powiedziane, na wybory moralne motywowane wiarą. Stąd płynie ważny dla profilu duszpasterstwa wniosek, że większość praktykujących katolików wymaga ewangelizacji.

W posłudze zbawczej Kościoła centralne miejsce powinna zajmować ewangelizacja, której sercem jest przepowiadanie kerygmatyczne. Policjanci i ich rodziny, podobnie jak wszyscy ochrzczeni, potrzebują rozbudzenia wiary czy też wsparcia w jej pogłębianiu. Dotarcie do tej grupy nie jest zadaniem łatwym. Stąd też potrzeba zarówno zapалу kapelanów policji entuzjazmu, jak też kreatywności w planowaniu i zastosowaniu różnych form przepowiadania kerygmatycznego. Ważne wydaje się dostosowanie głoszonego słowa do sytuacji rodzinnej i zawodowej oraz poziomu rozwoju wiary, na jakim znajdują się słuchacze.

Nowa metoda to zwłaszcza nowy zapal i entuzjazm ewangelizacyjny, osobiste świadectwo głębokiej wiary w Boga, ale także pochodząca z inspiracji Ducha Świętego pomysłowość i twórczość ewangelizacyjna, stosowanie języka audiowizualnego, umiejętne wykorzystanie nowoczesnych środków komunikacji społecznej. Język przepowiadania kerygmatycznego, adresowanego do policjantów i ich rodzin ma być, podobnie jak do pozostałych adresatów, odzwierciedleniem relacyjnego wymiaru wiary, ukazaniem dialogu, jaki Bóg chce nieustannie prowadzić z człowiekiem. Język powinien zatem być bardziej osobowy niż masowy, bezpośredni niż anonimowy, aktualny niż historyczny, praktyczny niż teoretyczny, głoszony niż czytany oraz radosny, podnoszący na duchu. Głoszenie powinno być potwierdzone świadectwem głoszącego, tak by ukazywać policjantom i ich rodzinom ścisły związek orędzia zbawienia z egzystencją człowieka, który żyje w określonej społeczności, podejmuje różne zadania w rodzinie i życiu zawodowym, doświadcza radości i problemów. Konieczne jest uwolnienie przepowiadania od tzw. *żargonu teologicznego*, technicznych pojęć zrozumiałych jedynie dla specjalistów (Prusowski W., 2000, s. 14). Domagają się tego nie tylko słuchacze, ale i sama natura kerygmatu, który jest głoszeniem Bożej miłości językiem świadectwa. Adresując przepowiadanie kerygmatyczne do różnych funkcjonariuszy policji i ich rodzin trzeba troszczyć się o język wiary, odwołując przy tym do świadectwa świętych i męczenników, zwłaszcza tych, których przykład życia może zainteresować policjantów i ich rodziny.

Dowartościowanie wspólnotowego wymiaru wiary

Ewangelizacja otwiera na proces tworzenia prawdziwej eklezjalnej wspólnoty. Model Kościoła rozumianego jako „wspólnota” lub „wspólnota wspólnot”, wynika bezpośrednio z soborowej refleksji o Kościele (Biela B., 1993, s. 113). Analiza aktualnego dorobku teologicznego i dokumentów soborowych pozwala sformułować zasadnicze dla całej jego koncepcji stwierdzenie, że Kościół jest „sakramentem wspólnoty” lub „wspólnotą sakramentem”, a jego epifanią jest zrealizowana w jakimś stopniu wspólnota (Kurzydło D., 2017, s. 55–64). Kościół najintensywniej urzeczywistnia się wtedy, gdy jednoczy ludzi z Bogiem i między sobą.

Tylko mała grupa stwarza możliwości powstawania wspólnoty chrześcijańskiej, której członkowie mogliby rozwijać bliskie osobiste więzi, wzrastać duchowo, dzielić się doświadczeniem wiary. Ważnym elementem wspólnoty jest jej wewnętrzny dynamizm, który wyzwala chęć aktywności i pragnienia oddziaływania na otaczającą rzeczywistość. Żywa wspólnota nigdy nie zamyka się w sobie, podejmuje nowe inicjatywy, realizuje nowe projekty. Jeżeli mała wspólnota zachowuje swój eklezjalny charakter (jedność z Kościołem, życie słowem Bożym, postawa diakonijna, świadectwo życia chrześcijańskiego), wówczas staje się dla swoich członków szkołą wiary i modlitwy. Taka wspólnota jest zarazem najlepszym narzędziem budowania i urzeczywistniania żywego Kościoła oraz realizacji jego apostolskiej misji. W takiej wspólnotowej perspektywie postrzegania Kościoła-Wspólnoty, który buduje się i urzeczywistnia we wspólnocie i przez wspólnotę, także duszpasterstwo policji (podobnie jak cała działalność duszpasterska Kościoła) powinno ewaluować w stronę małych wspólnot formacyjnych.

Wydaje się, że ciągle niedocenioną i niewykorzystaną szansą w tym zakresie są współczesne ruchy i stowarzyszenia, działające w duchu odnowionej teologii Soboru Watykańskiego II (Drożdż B., 2011, s. 57). Ruchy kościelne, w których w małej wspólnocie dokonuje się formacja oparta na praktyce ewangelizacyjno-katechumenalnej, stwarzają prawdziwie eklezjalną przestrzeń dla umacniania chrześcijańskiej tożsamości i wzrostu wiary. Współczesne ruchy eklezjalne są także jednym z najlepszych narzędzi ewangelizacyjnych, jakimi dysponuje współczesny Kościół. Dlatego ważne jest, aby w przestrzeni duszpasterstwa policji i rodzin policyjnych proponować ten rodzaj pogłębionej formacji i intensywniejszego udziału w życiu Kościoła. Warto przy tym uwzględnić zróżnicowaną sytuację życiową rodzin policyjnych. Obserwowane nasilające się procesy rozpadu małżeństw dotyczą całe społeczeństwa, w tym także środowisko policjantów. Sprawiają, że nieustannie przybywa związków niesakramentalnych. Kościół zobowiązany jest do otaczania duszpasterską troską wszystkich.

Niejednokrotnie nie można zmienić sytuacji formalnej czy prawnej takich osób. Można jednak pomóc im zachować wiarę oraz prowadzić życie religijne (Niścigorski W., 2018, s. 327–341).

Duszpasterstwo policji nie wyróżnia się jakąś szczególną treścią w porównaniu z duszpasterstwem ogólnym. Kluczowe jest jednak jego umiejscowienie w środowisku pracy, a nawet życia rodzin policyjnych. W tym zawiera się sama istota duszpasterstwa, aby „być blisko”. Nie chodzi tylko o zewnętrzną dyspozycyjność, ale umiejętność towarzyszenia w rodzinnej i zawodowej drodze, uczestniczenia w duchowych zmaganiach rodzin policyjnych, jeśli tylko takie pragnienie wyraża. A wszystko to powinno być oparte na bezpośrednich, osobowych więziach (Wiszowaty E., 2002, s. 249).

Zatem pierwszą, a zarazem najważniejszą drogą realizacji przedstawionych zamierzeń jest budowanie dojrzałych relacji kapelanów policji z policjantami i ich rodzinami. Świadectwo wiary musi stanowić niezbywalny profil współczesnego duszpasterza. Rzeczywistość takich spotkań dla samego duszpasterza może być przestrzenią głębszego poznawania rodzin, ich życiowej i duchowej sytuacji, by lepiej służyć tym, do których jest posłany. Umiejętność duszpasterskiej współpracy kapłana ze świeckimi oraz realizacja zasady pastoralnej promocji kościelnego laikatu (Polak M., 2014, s. 148–150) jest wręcz wpisana w posługę każdego duszpasterza, a w szczególności duszpasterza policji. Musi on zatem posiadać umiejętność koordynacji wspólnych działań i zdolność wykorzystania potencjału tkwiącego w innych ludziach dla dobra wspólnoty. Ten charyzmat jest nieodzowny przy tworzeniu wspólnot eklezjalnych oraz grup i instytucji wspierających duszpasterstwo rodzin i duszpasterstwo policji (Szymoń J., 2013, s. 773).

Przygotowanie do małżeństwa i towarzyszenie rodzinie

Wobec ogromnej dynamiki socjokulturowych przeobrażeń konieczne jest odnowienie duszpasterskiej praktyki przygotowania do małżeństwa (Czupryński W., 2015, s. 215–225). Narzeczeni potrzebują lepszego przygotowania psychologicznego (Błasiak A., Dybowska E., 2012, s. 135–156). Przydatne dla nich mogłyby okazać się zajęcia warsztatowe, pozwalające na lepsze poznanie siebie i partnera oraz uzdalniające do tworzenia konstruktywnych więzi interpersonalnych. Szczególnie cenne byłoby zwracanie uwagi na inne, oprócz uczuciowego wymiary wzajemnej więzi, takie jak: współrozumienie, zaufanie, zdolność współdziałania (Kamiński J., 2010, s. 105–119).

Kolejnym, ważnym aspektem przygotowania narzeczonych do ślubu jest kształtowanie umiejętności komunikacyjnych. Istotnym elementem

szczęśliwego małżeństwa jest jedność na poziomie myśli i uczuć, a także dialog wewnętrzny z samym sobą w sumieniu (Derdziuk A., 2011, s. 200). Okazuje się, że źródłem konfliktu są nie tylko rozbieżne opinie, ale również, a nawet przede wszystkim sposób, w jaki je wyrażamy (Rumianowska A., 2015, s. 81–91).

Katecheza przedmałżeńska powinna być czasem intensywnej ewangelizacji, drogą do wiary, do katechumenatu (Goleń J., 2019, s. 25–26). Jednocześnie ważną funkcją tej katechezy jest pomoc w przyjęciu chrześcijańskiego modelu małżeństwa i rodziny, zwłaszcza tym parom, które proszą o ślub w Kościele jedynie ze względu na tradycję (Drugi Polski Synod Plenarny, 2001, p. 42). Znaczącą rolę w tym względzie mogliby odegrać chrześcijańscy małżonkowie zaangażowani w formację prowadzoną w różnych wspólnotach i ruchach religijnych. Co ważne, przekazywane w ramach katechezy przedmałżeńskiej treści mogliby potwierdzić własnym świadectwem.

Ważnym wymiarem duszpasterstwa policji jest umiejętność ewangelicznego rozeznania aktualnej sytuacji małżeństwa i rodziny. Istotnego znaczenia nabiera duszpasterska pomoc, nakierowana na odczytanie, podjęcie i owocną realizację chrześcijańskiego powołania (Polak M., 2004, s. 59–68). Jak zauważa papież Franciszek: małżeństwa „nie można pojmować jako czegoś zakończonego. Związek jest realny, jest nieodwołalny i został potwierdzony i uświęcony przez sakrament małżeństwa. Małżonkowie jednak, jednocząc się, stają się twórcami własnej historii i twórcami projektu, który trzeba rozwijać razem” (AL 218).

W tym nieustannym procesie rozwoju wspólnoty małżeńskiej powinien towarzyszyć duszpasterz, szczególnie w wymiarze troski o życie duchowe rodzin, gdyż ta troska, „a w szczególności posługa sakramentalna, jest nie tylko rzeczywistą i skuteczną służbą rodzinie, ale też służbą pierwszą i najważniejszą, jakiej rodzina oczekuje od Kościoła” (Konferencja Episkopatu Polski, 2009, nr 89). W duchowości małżeńskiej i rodzinnej szczególne znaczenie mają sakramenty Eucharystii oraz pokuty i pojednania. Stąd kierownictwu duchowemu należy przypisać w duszpasterstwie rodzin i w duszpasterstwie policji podstawową wartość, gdyż bogactwo duchowe Kościoła stanowi nieocenioną pomoc w rozwoju małżeństwa i rodziny.

Pogłębioną propozycją duszpasterską, adresowaną do rodzin policyjnych mogłyby być dedykowane im wyjazdowe dni skupienia i rekolekcje. Oprócz treści o charakterze ściśle formacyjnym byłyby to okazja także do wypoczynku, oderwania się od męczącej codzienności, nawiązania nowych relacji i pogłębienia przyjacielskich więzi z innymi małżeństwami. Inną bardzo wartościową propozycją jest pielgrzymka, która także może łączyć w sobie powyższe dwa walory: duchowo-formacyjny i integracyjno-relaksacyjny (Wiszowaty E., 2002, s. 256).

Wydaje się, że najbardziej owocną formą duszpasterstwa policji jest obecność duszpasterza w miejscu pracy policjantek i policjantów, a więc w konkretnych komendach i komisariatach. Tu przede wszystkim ważne są osobiste kontakty. Można je budować na różny sposób. Wiele zależy od inwencji i kreatywności duszpasterza. Formą, którą można by traktować jako regułę, powinno być złożenie wizyty przez duszpasterza policji rodzinie policjanta, który rozpoczyna pracę w danej miejscowości lub rejonie (Wiszowaty E., 2002, s. 255).

Jak zauważa ks. Mieczysław Polak, jednym ze słów kluczowych posynodalnej adhortacji papieża Franciszka o miłości w rodzinie jest „rozeznanie” (Polak M., 2016, s.142). Istotnym wyzwaniem duszpasterstwa rodzin policyjnych jest konieczność rozpoznawania duchowej sytuacji każdej konkretnej rodziny (FC 4; AL 296). Szczególną grupę duszpasterskiej troski stanowią policjanci, którzy brali udział w trudnych interwencjach (np. użycie broni palnej ze skutkiem śmiertelnym). Te doświadczenia są obciążeniem, które odbija się nie tylko na osobistym życiu policjanta, ale też na życiu jego rodziny. Nawiązanie bliskiego kontaktu z tymi rodzinami pozwoliłoby rozpoznać grożące im i ich rodzinom niebezpieczeństwa, aby w porę udzielić skutecznego wsparcia. Coraz bardziej dojrzewa też przekonanie, aby przy tego typu sytuacjach współpracowali ze sobą policyjni psychologowie i duszpasterze (Wiszowaty E., 2002, s. 254).

Za równie istotną uznać należy pomoc w poprawieniu jakości komunikacji w małżeństwie i rodzinie czy też pomoc w rozwiązaniu dylematów moralnych i duchowych oraz w przypadku problemów wychowawczych z dziećmi. Dążąc do wykorzystania poradnictwa rodzinnego w służbie rodzin policyjnych, warto mieć na uwadze zarówno formy spotkań bezpośrednich, jak też online. W niektórych sytuacjach życiowych ta druga forma, chociaż nie może zastąpić bezpośredniego kontaktu, to jednak niektórym funkcjonariuszom i funkcjonariuszkom policji może ułatwić korzystanie z poradnictwa rodzinnego.

Do pracy w duszpasterstwie rodzin policyjnych powinny być także zapraszane osoby świeckie, w tym inni małżonkowie-policjanci i małżonki-policjantki. Ich doświadczenie i kompetencja w różnych dziedzinach ludzkiego działania są ważne (FC 75; Syczewski T., 2011, s. 217–225). Wieloletnie doświadczenie pracy w charakterze funkcjonariusza policji jest nie do przecenienia. Takie osoby mogą być bardzo skuteczne w niesieniu pomocy innym rodzinom, potwierdzając swoje słowa własnym doświadczeniem służby w policji.

Indywidualne towarzyszenie poszczególnym rodzinom policyjnym rodzi zaufanie, stanowi punkt wyjścia do dialogu, do przepowiadania kerygma-

tycznego. Sprzyja zachęcaniu do udziału w rekolekcjach ewangelizacyjnych i innych propozycjach formacyjnych oraz motywowaniu do zaangażowania we wspólnocie Kościoła.

* * *

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że rodziny policyjne podlegają kulturze ponowoczesności. Sekularyzacja, laicyzacja i pluralizm społeczno-kulturowy oraz charakterystyczna dla ponowoczesności pustka aksjologiczna i kultura doraźności nie omija środowiska policyjnego. Sytuacja ta rodzi nowe cele i zadania w formacji rodzin policyjnych, takie jak: ewangelizacja, pogłębienie więzi ze wspólnotą Kościoła oraz przygotowanie do małżeństwa. Są to priorytetowe cele i zadania duszpasterstwa rodzin w ramach duszpasterstwa policji. Z nich wynikają określone działania duszpasterskie w środowisku policyjnym, które należy potraktować jako propozycję składającą się na model duszpasterstwa rodzin w ramach duszpasterstwa policji: przepowiadanie kerygmaticzne, wspólnotowy wymiar przekazu wiary, kierownictwo duchowe i poradnictwo rodzinne. W praktyce pastoralnej zaproponowane formy i sposoby, w jakich może urzeczywistniać się troska Kościoła o rodziny policyjne, są niczym nieograniczone. Wymagają jednak inwencji twórczej i otwartości na znaki czasu kapelanów policji.

BIBLIOGRAFIA

- Adamski Franciszek, 1999, *Edukacja rodzinna. Edukacja, rodzina, kultura, studia z pedagogiki społecznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Biela Bogdan, 1993, *Kościół – Wspólnota. Wspólnota jako zasada urzeczywistniania się Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego (1921–1987)*, Kuria Metropolitarna, Katowice.
- Błasiak Anna, Dybowska Ewa, 2012, *Ślub kościelny. Dlaczego nie? Pedagogiczno-psychologiczne aspekty pracy nad sobą w czasie przygotowania do małżeństwa i w małżeństwie*, *Teologia i Moralność*, t. 7, nr 2, s. 135–156.
- Centrum Badania Opinii Publicznej, 2019, *Rodzina – jej znaczenie i rozumienie. Komunikat z badań 22/2019*, Fundacja CBOS, Warszawa.
- Czupryński Wojśław, 2015, *Przygotowanie do małżeństwa w obliczu współczesnych wyzwań kulturowych*, *Studia Warmińskie*, t. 52, s. 215–225.
- Czupryński Wojśław, 2021, *Małżeństwo i rodzina w świadomości policjantów na przykładzie studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Studium teologicznopastoralne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.
- Derdziuk Andrzej, 2011, *Komunikacja w służbie komunii*, *Roczniki Teologii Moralnej*, nr 3, s. 199–210.
- Drożdż Bogusław, 2011, *Uwarunkowania społeczno-kulturowe ewangelizacji w Polsce na początku XXI wieku*, w: Wiesław Przygoda, Edmund Robek (red.), *Ewangelizacja*

- odpowiedzią Kościoła w Polsce na wyzwania współczesności*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz.
- Goleń Jacek, 2019, *Odnowa przygotowania narzeczonych do małżeństwa po adhortacji „Amorislaetitia”*, Teologia Praktyczna, nr 20, s. 21–35.
- Jan Paweł II, 1981 (1996) *Adhortacja apostołska „Familiaris consortio” o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym (22.11.1981)*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Wydawnictwo Znak, Kraków, s. 65–160.
- Jan Paweł II, 2005, *Pamięć i tożsamość*, Wydawnictwo Znak, Kraków.
- Kamiński Jarosław, 2010, *Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie w nauczaniu Kościoła Katolickiego*, Roczniki Pastoralno-Katechetyczne, nr 2(57), s. 105–119.
- Kluzowa Krystyna, Slany Krystyna, *Przemiany realizacji funkcji prokreacyjnej w rodzinie*, w: Bronisław Mierzwiński, Ewa Dybowska (red.), *Oblicze współczesnej rodziny polskiej*, WAM, Kraków, s. 63–95.
- Kurzydło Dariusz, 2017, „*Domowy Kościół*” propozycją katechezy dorosłych, *Warszawskie Studia Teologiczne*, nr (12)3, s. 55–64.
- Mariański Janusz, 1991, *Kondycja religijna i moralna młodych Polaków*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Miczyńska-Kowska Maria, 2008, *Konsumpcyjny charakter rodziny w społeczeństwie ponowoczesnym*, w: Wojciech Muszyński, Ewa Sikora (red.), *Małżeństwo i rodzina w ponowoczesności*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Najder-Stefaniak Krystyna, 2007, *O wartościach uniwersalnych i różnorodności*, w: Edward Wiszowaty (red.), *Państwa, Kościoły, policje w integrującej się Europie*, WSPol, Szczytno.
- Niścigorski Wojciech 2018, *Pastoralna troska o osoby rozwiedzione żyjące w nowych związkach*, *Nurt SVD*, nr 2, s. 327–341.
- Parysiewicz Beata, 2000, *Wolne związki – czyńcie drogi proste (Mt 3,5)*, w: Robert Bieleń (red.), *W służbie rodziny*, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa, s. 139–147.
- Parysiewicz Beata, 2006, *Zdolność do budowania wspólnoty małżeńskiej w świetle badań Katedry Duszpasterstwa Rodzin*, *Roczniki Teologiczne* nr 53, z. 6, s. 187–197.
- Polak Mieczysław, 2004, *Kurs wiary wspólnotowej jako pomoc w odkryciu powołania świeckich we wspólnocie chrześcijańskiej*, *Teologia Praktyczna*, nr 5, s. 59–68.
- Polak Mieczysław, 2014, *Pastoralna promocja wiernych świeckich w kontekście duszpasterstwa rodzin*, *Roczniki Teologiczne*, nr 61, z. 6, s. 139–152.
- Polak Mieczysław, 2016, *Stać formacja prezbiterów do duszpasterstwa rodzin wyzwaniem nowej ewangelizacji*, *Teologia i Moralność*, t. 11, nr 2, s. 135–148.
- Prusowski Wojciech, 2000, *Język w katechizacji*, *Katecheta*, nr 4, s. 13–15.
- Rumianowska Agnieszka, 2015, *Rozwiązywanie konfliktów w rodzinie. Możliwości i utrudnienia*, *Pedagogika Rodziny*, nr 4, s. 81–91.
- Syczewski Tadeusz, 2011, *Pracownicy duszpasterstwa rodzin w nauczaniu Jana Pawła II i Konferencji Episkopatu Polski*, *Roczniki Nauk Prawnych*, nr 1, s. 217–225.
- Szulec Bogdan, 2012, *Rodzina jako ostoja, filar stabilności i wychowania*, w: Zbigniew Kępa, Andrzej Szerauc, Remigiusz Wiśniewski (red.), *Rodzina – mundur – służba*, Wydawnictwo Naukowe Novum, Płock, s. 27–40.
- Szymoń Jerzy, 2013, *Formacja osób pracujących w duszpasterstwie rodzin*, w: Ryszard Kamiński, Grzegorz Pyżlak, Jacek Goleń (red.), *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, KUL, Lublin, s. 768–780.
- Wiszowaty Edward, 2002, *Duszpasterstwo policji. Studium pastoralno-socjologiczne*, WSPol, Szczytno.

Wiszowaty Edward, 2012, *Rodziny policyjne w ponowoczesności*, w: Zbigniew Kępa, Andrzej Szerauc, Remigiusz Wiśniewski (red.), *Rodzina – mundur – służba*, Wydawnictwo Naukowe Novum, Płock, s. 41–66.

Żak Monika, 2015, *Życie rodzinne w sferze zawodów wysokiego ryzyka na przykładzie zawodu policjanta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

Wykaz skrótów

- AL – „*Amoris letitia*”, *Posynodalna adhortacja apostolska Franciszka o miłości w rodzinie* (19.03.2016)
- CBOS – Centrum Badania Opinii Społecznej
- FC – „*Familiaris consortio*”. *Posynodalna adhortacja apostolska Jana Pawła II o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym* (22.11.1981)

